

ლიტერატურული გავლენა და ავტორის ტექნიკა მარიო ვარგას ლიოსას რომანში „ქალაქი და ძაღლები“

ნინო ჯოხაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

e-mail: niniko.jokhadze@yahoo.com

<https://doi.org/10.52340/lac>

პერუელი ნობელიანტის, მარიო ვარგას ლიოსას რომანი „ქალაქი და ძაღლები“ ლათინოამერიკული ბუმის პირმშოა. ვარგას ლიოსა ბუმის უკანასკნელი წარმომადგენელია, გაარღვია აღწერის ნატურალისტური წარმოდგენის მოდელი და მოიპოვა ესთეტიკური დამოუკიდებლობა, რომელიც ევროპული გამოცდილებითა და თხრობის ინოვაციური ფორმების აღმოჩენით იყო სტიმულირებული. მის შემოქმედებაში ასახულია სამი სამყარო: ლოგიკური სამყარო, თამაში გამოგონილსა და რეალობას შორის და რეალობა, რომელიც გამონაგონად, ლიტერატურულ შემოქმედებად იქცევა. მისი თხრობა ხასიათდება ტექნიკური ექსპერიმენტებით, რთული სინტაქსით და თხრობის განსხვავებული ფორმებით, რაც გამოიხატება თხრობის ფოკუსირების მრავალფეროვნებაში, ქრონოლოგიის რღვევაში, შინაგან მონოლოგში, ურბანული თხრობის მანერასა და პერსონაჟების ორაზროვან ხასიათში, რაც ნათლად არის გამოხატული მის პირველ რომანში „ქალაქი და ძაღლები“.

როგორც ლათინოამერიკული ბუმისთვის იყო დამახასიათებელი, „ქალაქი და ძაღლები“ ტრადიციული ლიტერატურისაგან გადახვევას წარმოადგენდა. წინა თაობის ლათინოამერიკელი მწერლები რეალისტური და სოციალური ასპექტების წარმოსაჩენად მარტივ მხატვრულ ფორმებს იყენებდნენ. მარიო ვარგას ლიოსამ კი აღნიშნული გარემოებების წარმოსაჩენად, თხრობის ინოვაციური ფორმები და სტრუქტურები აირჩია, მან გმირების ხმები გამოგონილი ამბისათვის ინტიმური და ფსიქოლოგიური იერის შესაძენად გამოიყენა. მოდერნისტული ტექნიკის საშუალებით ავტორს სურს დაგვანახოს გმირების შინაგანი სამყარო, მათი ფიქრები და განცდები, რაც ერთი ადგილიდან მეორეზე, ერთი მომენტიდან მეორეზე, ერთი პერსონაჟიდან მეორეზე გადახტომაში მდგომარეობს. პერსონაჟების სხვადასხვა პრობლემების წინა პლანზე წამოწევით, როგორებიცაა განათლების დონე, წეს-ჩვეულებები, ლექსიკა, ძალადობრივი მოპყრობა, მანერები, სიმბოლიკა, ეგზისტენციალური კრიზისი და ა. შ., ავტორი კიდევ უფრო ამბაფრებს რეალობის დონეს და საშუალებას აძლევს მკითხველს მარტივად აღიქვას ობიექტური რეალობა.

საკვანძო სიტყვები: მარიო ვარგას ლიოსა, „ქალაქი და ძაღლები“, ლიტერატურული გავლენა, ნარატიული ხერხები

მარიო ვარგას ლიოსას პირველი რომანი, „ქალაქი და ძაღლები“ სასწავლო რომანის, ე. წ. ბილდუნგსრომანის (bildungsroman) ჟანრს განეკუთვნება, სადაც პერსონაჟების ემოციური, მორალური და ფსიქოლოგიური ევოლუციაა აღწერილი. ავტორი რეალობისა და ფანტაზიის, ბიოგრაფიული გამოცდილების, ტრანსცენდენტურობისა და მითის შერწყმას ახდენს. მარიო ვარგას ლიოსა თავის მრავალ ინტერვიუში აღნიშნავს, რომ რომანის შექმნის პროცესში სხვადასხვა მწერლის გავლენას განიცდიდა. ნათელია ჟან-პოლ სარტრის გავლენა, ლიტერატურული თვალსაზრისით კი თანამედროვე ამერიკული რომანისა და ევროპული ეგზისტენციალური რომანის გავლენა. დიდი იყო ჟოანოტ მარტურელის სარაინდო რომანის „თეთრი ტირანის“ (1490) გავლენაც, რომელიც ავტორმა მადრიდის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, დოქტურანტურაში სწავლის პერიოდში აღმოაჩინა [Vargas Llosa, 2012]. სწორედ აღნიშნულმა ნაწარმოებმა შთააგონა მწერალი, რომ უნდა შეექმნა დიდი, მრავალგვერდიანი რომანი, სადაც პირადი გამოცდილება იქნებოდა მოთხრობილი. უნდა აღვნიშნოთ გაბრიელ გარსია მარკესის გავლენაც, რომელიც რომანში რეალურისა და ირეალურის შერწყმის ტექნიკაში ვლინდება. თუმცა კიდევ ორი დიდი მწერლის შემოქმედება იყო განმსაზღვრელი მ. ვ. ლიოსას პირველი რომანის შექმნის პროცესში: გუსტავ ფლობერისა და უილიამ ფოლკნერის.

გ. ფლობერი მ. ვ. ლიოსასთვის მწერლის მოდელი იყო, რომლისაგანაც მან რეალისტური წერის მანერა და თემატიკა შეითვისა. იგი აღნიშნავს, რომ სწორედ გ. ფლობერის წაკითხვის შემდეგ მიხვდა, თუ როგორი მწერალი უნდოდა რომ გამოსულიყო, რომ მან გ. ფლობერისგან ისწავლა დისციპლინა და გაიაზრა, რომ შესაძლოა მწერალს არ ჰქონდეს დიდი ნიჭი, მაგრამ თუ მას აქვს მოწოდება, დისციპლინირებული მუშაობის შედეგად, შეუძლია ისე დახვეწოს საკუთარი ნამუშევარი, რომ ის მსოფლიო შედეგად აქციოს [Vargas Llosa, 2012].

ესპანელი ლიტერატურის კრიტიკოსის, დარიო ვილიანუევას აზრით, ფორმის თვალსაზრისით მ. ვ. ლიოსა პირველ რიგში უ. ფოლკნერის მოდერნიზმის გავლენას განიცდიდა, რომელმაც რომანის ჟანრის სტანდარტები განაახლა. თუმცა ასევე ჰქონდა გავლენა იმ მწერლებისა, რომლებიც მანამდე აყალიბებდნენ რომანის ჟანრს: მ. სერვანტესი, კ. მარლო, ჩ. დიკენსი, ო. ბალზაკი, გ. ფლობერი, ლ. ტოლსტოი, თ. მანი, ჟ. პ. სარტრი, ა. კამიუ, ჯ. ორუელი და ა. შ. [Villanueva, 2012: 117]. მ. ვ. ლიოსას მიხედვით უილიამ ფოლკნერის „ველური პალმები“ (1939) იყო განმსაზღვრელი ნაწარმოები მისი პირველი რომანის ფორმის ჩამოყალიბებაში. თუმცა კალიფორნიის უნივერსიტეტის ესპანური ლიტერატურის პროფესორი ეფრენ კრისტალი მიიჩნევს, რომ „ავვისტოს ნათელია“ (1932), ის ნაწარმოები, რომლის აშკარა გავლენითაც შეიქმნა „ქალაქი და ძაღლები“ [Kristal, 2012: 542]. უ. ფოლკნერისგან მ. ვ. ლიოსა იღებს ფორმას, მრავალპერსპექტიულობას, დროში

მოგზაურობას, რამოდენიმე მთხრობელის გამოყენების ხერხს ერთი ყველაფრის მცოდნე მთხრობელის ნაცვლად, ამბების სიმრავლეს და თანამედროვე რომანისთვის დამახასიათებელ თხრობის ტექნიკას. „ფოლკნერი პირველი რომანისტი იყო, რომლის გადაღებაც მინდოდა, მისი რაციონალური რეკონსტრუქცია, მის მიერ გადაღებული სივრცისა და ქრონოლოგიის პრობლემა, დროში გადახტომები, სხვადასხვა ურთიერთსაწინააღმდეგო პერსპექტივიდან თხრობის შესაძლებლობა, მამლევდა ორიგინალურობის, იდუმალების, სიღრმის შექმნის შესაძლებლობას“ - წერს მ. ვ. ლიოსა [Kristal, 2012: 542]. აღნიშნული ტექნიკისა და ღრმა ფოლკნერული ფესვების საფუძველზე, მ. ვ. ლიოსა პერსონაჟებს წარმოგვიდგენს ყველაზე რთულ ფსიქო-სოციალურ სტრუქტურაში, რომელთა ცხოვრებასაც მუდმივად თან სდევს მოქმედებებისა და აზრების ცვალებადობა.

ცნობილია მოზარდობის პერიოდში მ. ვ. ლიოსას გატაცება ვიქტორ ჰიუგოს შემოქმედებით. ე. კრისტალი ნაწარმოებში ჰიუგოს გავლენაზე მიაჩნებებს და ხაზს უსვამს ქურდობის ფაქტს, რომელსაც მ. ვ. ლიოსა „ქალაქი და ძაღლებში“, ჰიუგო კი „საბრალონიში“ (1862) აღწერს. ვარგას ლიოსასთან ეს არის გამოცდის პასუხების ქურდობა, რომელიც მოგვიანებით გამოაშკარავდება, ჰიუგოსთან კი - პურის ქურდობა [Kristal, 2012: 555]. ორივე შემთხვევაში სასჯელი შეუსაბამო და უსამართლოა. ამით როგორც ჰიუგო, ასევე ვარგას ლიოსა მიაჩნებენ იმ ფაქტზე, რომ სოციალური ცხოვრება მუდმივი ბრძოლაა.

რომანის „ქალაქი და ძაღლები“ ორიგინალურობის ერთ-ერთი მთავარი განმსაზღვრელი მ. ვ. ლიოსას მიერ გამოყენებული წერის ტექნიკაა. ნაწარმოების მთავარი ამბავი იწყება *in media res*¹-ით - ქიმიის გამოცდის კითხვების ქურდობით. თხრობა არასწორხაზოვნად მიმდინარეობს. მთავარ ამბავში ერთვება წარსულის ეპიზოდები, რომლებიც დაკავშირებულია მთავარი გმირების ცხოვრებასთან. აღნიშნული პარალელური ისტორიები ბრუნდება იმ დროში, როდესაც კადეტები პირველად შევიდნენ სამხედრო კოლეჯში, მაგრამ ეს ხდება *flashback*² (*analepsis*) ტექნიკის გამოყენებით და თხრობა კიდევ უფრო შორეულ წარსულში გადადის, როდესაც გმირები ჯერ კიდევ ბავშვები იყვნენ. სამი მონაცვლეობითი თხრობის საშუალებით აღწერილი მოვლენები სხვადასხვა დროს ხდება. თანმიმდევრობა, რომელიც გამოცდის ქურდობის ამბავს მოგვითხრობს, მონაცვლეობს ერთ-ერთი პროტაგონისტის ბავშვობასთან ან იმ მოვლენასთან, რომელიც მოხდა სკოლაში თვეების წინ ან ქალაქში კადეტების ერთ-ერთი გასვლის დროს. ამბავი, მთლიანობაში, სხვადასხვა დროსა და ადგილას ვითარდება.

¹(კლასიკური ლათ. [*in 'medi.a:s 're:s*] - შუაში) - ლიტერატურული ტექნიკა, როდესაც თხრობა იწყება შუიდან და თხრობის განმავლობაში ეს ამბავი ივსება რეტროსპექციული დიალოგებისა და მოვლენების საშუალებით

²ლიტერატურული ტექნიკა, რომელიც აღწერს წარსულში მომხდარ მოვლენას. აღნიშნული ტექნიკა საკმაოდ ხშირად გამოიყენება მოვლენების გასახსენებლად ან პერსონაჟის შემდგომი განვითარებისათვის

რომანში ადგილი აქვს ჰომოდიექტიკურ და ჰეტეროდიექტიკურ თხრობას. ჰომოდიექტიკური (შიდა) თხრობის დროს მთხრობელი ნაწარმოების მთავარი ან მეორეხარისხოვანი გმირია. იგი გადმოსცემს საკუთარ და არა სხვა პერსონაჟების გამოცდილებას. თხრობა მიმდინარეობს პირველ ან მეორე პირში და აქვს სუბიექტური ხასიათი. თანმიმდევრული თხრობის ნაცვლად ადგილი აქვს პირადი გამოცდილების გადმოცემას (იაგუარი, პოეტი, მონა, ბოა). ჰეტეროდიექტიკური (გარე) თხრობის დროს მთხრობელი ნაწარმოების გმირი არ არის. ამ შემთხვევაში სახეზეა ყოვლისმცოდნე მთხრობელი, რომელიც ობიექტურია და ყვება იმას, რაც ხდება (მონა, პოეტი). თხრობა მესამე პირში მიმდინარეობს და აღწერს პერსონაჟების ფიზიკურ თუ ემოციურ მხარეს. „ქალაქი და ძაღლებში“, სადაც სახეზეა რამოდენიმე მთხრობელი, მონაცვლეობს ჰომოდიექტიკური და ჰეტეროდიექტიკური თხრობა, პირველი და მესამე პირი. თხრობა სხვადასხვა გმირის პერსპექტივიდან მიმდინარეობს (მოძალადე იაგუარის, ცვალებადი ხასიათის მქონე პოეტისა და ძალადობის მსხვერპლი მონას პერსპექტივიდან), რის შედეგადაც მთხრობელსა და მკითხველს შორის დისტანცია მცირდება და მკითხველს საშუალება ეძლევა რეალურად აღიქვას ავტორის მიერ გამოგონილი ამბავი.

როგორც კარლოს გარაიარი სტატიაში „„ქალაქი და ძაღლები“: მკითხველის შექმნა“ წერს, მ. ვ. ლიოსა აღნიშნავდა, რომ მხატვრული ლიტერატურა „თვითკმარი, სფერული ვერბალური სამყაროს“ აშენების შესაძლებლობას აძლევს მწერალს, რომლის შედეგადაც გამოგონილი სამყარო წაშლის და ჩაანაცვლებს „რეალურ რეალობას“. გამოგონილ სამყაროსა და რეალურ რეალობას შორის დამაკავშირებელი ძაფი მთხრობელია. აღნიშნულ მიზნებს ვარგას ლიოსა შემდეგი ნარატიული ხერხების საშუალებით აღწევს:

მონაცვლეობა: რომანში მოთხრობილი რამოდენიმე ამბავი ერთმანეთს ენაცვლება. „ქალაქი და ძაღლების“ შემთხვევაში ერთმანეთს ენაცვლება, როგორც სხვადასხვა პერსონაჟების ამბები, ასევე ერთი პერსონაჟის (პოეტი, მონა, იაგუარი, ბოა, კავა და ა. შ.) თავს გადახდენილი სხვადასხვა ამბავი.

საკომუნიკაციო ჭიქები: განსხვავებული, სხვადასხვა დროში მიმდინარე დიალოგების ან ამბების კავშირი, რომლებიც ნაწარმოების მხოლოდ ერთ ეპიზოდში ერთიანდებიან. ამ შემთხვევაში ავტორი მთლიან თხრობაში სხვადასხვა ეპიზოდს იმ მიზნით აერთიანებს, რომ თითოეულმა ამ ეპიზოდმა იმისაგან განსხვავებული მნიშვნელობა შეიძინოს, რაც მას ცალკე გადმოცემის შემთხვევაში ექნებოდა. აღნიშნული ტექნიკის მაგალითია რომანის ბოლო ეპიზოდში იაგუარისა და კაფანდარა იგერასის დიალოგი, როდესაც კაფანდარა იგერასის ფრაზას აწმყობი, ტერესა წარსულიდან პასუხობს.

ჩინური ყუთი ანუ რუსული თოჯინა: რომანში მოთხრობილი რამოდენიმე (ძირითადი და მეორეხარისხოვანი) ამბავი ერთმანეთს შეიცავს. ამ შემთხვევაში ავტორის ხმა თანდათან

უჩინარდება და მკითხველს ეძლევა საშუალება თავად დაასრულოს რომანი. აღნიშნული ტექნიკა გამიზნულია მიერ მოთხრობილი ამბების დროს გვხვდება, როდესაც ამ ამბებში სხვა თავგადასავლების ჩართვა ხდება. აღნიშნული ტექნიკის მაგალითად კვლავ რომანის ბოლო დიალოგი შეგვიძლია დავასახელოთ. აწმყოში წარმართულ დიალოგში იაგუარსა და კაფანდარა იგერასს შორის, იაგუარისა და ტერესას ამბავი ერთვება, რომელსაც წარსულში ჰქონდა ადგილი. დიალოგში ასევე ერთვებიან წარსულის სხვა პერსონაჟებიც (მღვდელი და ტერესას დეიდა).

ხარისხობრივი ნახტომი ან ცვლილება: თხრობა ერთი მოთხრობელიდან მეორეზე გადადის. ამ შემთხვევაში ავტორის მიზანია გამოგონილი სამყარო მთლიანობაში აღწეროს, აღწეროს ასევე თითოეული პერსონაჟის ყველა უნარ-ჩვევა თუ თვისება და მკითხველს რეალობის განცდა შეუქმნას. რეალური სურათის შესაქმნელად ავტორი მკითხველს პერსონაჟების ცხოვრებისათვის დამახასიათებელ ყველა ფაქტორსა თუ თვისებას აცნობს. „ქალაქი და ძაღლების“ შემთხვევაში სწორედ აღნიშნული ტექნიკის გამოყენებითაა განპირობებული კადეტებისათვის დამახასიათებელი ვულგარული ენის გამოყენება თუ მათი ჭარბი სექსუალური ეპიზოდების აღწერა, რაც რომანს დიდ დამარწმუნებელ ძალას აძლევს და რაც წიგნის როგორც ესპანური, ასევე საბჭოთა ცენზურის მთავარი მიზეზი იყო.

დაფარული მონაცემი: თხრობის პროცესში გარკვეული მონაცემი დაფარული ან გამოტოვებულია, რათა ამბავი უფრო საინტერესო და მისტიური გახდეს.

დამატებული ელემენტი: ავტორის მიზანია თხრობაში დამატებითი ელემენტი მკითხველის მიერ იყოს შეტანილი. აღნიშნული ტექნიკის საშუალებით ავტორი მის მიერ გამოგონილ სამყაროს ავტონომიას ანიჭებს და მკითხველს საშუალებას აძლევს, თავისი წვლილი შეიტანოს რომანის მსვლელობისა თუ დასრულების პროცესში და მოახდინოს ნაწარმოების ინტერპრეტაცია. სავარაუდოა, რომ სწორედ აღნიშნული ტექნიკის გამოყენების შედეგად გაჩნდა მკითხველში რომანის სხვადასხვა ინტერპრეტაციები. მათ შორის აღსანიშნავია ფრანგი გამომცემლის, როჟე კაილუას აზრი, რომ იაგუარი არ არის მონას მკვლელი. გამომცემელს მიაჩნდა, რომ ამ შემთხვევაში, რომანი ძალზედ ბანალური იქნებოდა [Vargas Llosa, 2012]. ასევე ვარაუდი, რომ იაგუარმა პრესტიჟის ასამაღლებლად მოკლა მონა ან ვერსია, რომ ალბერტომ ეჭვიანობის ნიადაგზე მოკლა მონა.

უ. ფოლკნერის რომანების მსგავსად, „ქალაქი და ძაღლები“ არაერთგვაროვანი თხრობის სტილით გამოირჩევა: პირველი თხრობის სერია, რიკარდო არანას გარდაცვალების შესახებ, მოთხრობილია მესამე პირის მიერ წარსულში. კადეტური სწავლების სამწლიანი ისტორია ძირითადად მესამე პირის მიერაა მოთხრობილი აწმყოში. შემფოთებული ბოას, მეორეხარის-ხოვანი პერსონაჟის შინაგანი მონოლოგები, რომლებიც მოთხრობილია პირველი პირის მიერ აწმყოში, პირველი ორი თხრობის სერიის შესახებ გვაწვდის ინფორმაციას და

გვთავაზობს შინაგან ხედვას სამხედრო კოლეჯის საშინელ ცხოვრებაზე. ალბერტო ფერნანდესისა და რიკარდო არანას წარსული მოთხრობილია მესამე პირის მიერ წარსულში, ხოლო კადეტის ამბავი, რომლის იდენტიფიცირებაც რომანის ბოლომდე შეუძლებელია, მოთხრობილია პირველი პირის მიერ წარსულში.

იდენტიფიცირებული მოთხრობელი არის პოეტი, ალბერტო ფერნანდესი, რომელიც ორმაგი პერსპექტივით ხასიათდება: ერთის მხრივ მისი ხედვა არის „გარეგანი“, როგორც ობიექტური მოთხრობელისა, ხოლო მეორეს მხრივ, სახეზეა მისი შინაგანი მონოლოგის ტრანსკრიფცია. მეორე მოთხრობელი ბოაა, „წრის“ ერთ-ერთი კადეტი, რომელიც „ცნობიერების ნაკადის“ საშუალებით, შინაგანი, სუბიექტური გადმოსახედიდან ინსტინქტურად და ემოციურად ხსნის მოვლენებს. „ცნობიერების ნაკადის“ შემთხვევაში მწერლისთვის არა მოქმედი პირის ფსიქოლოგიური დახასიათებაა მნიშვნელოვანი, არამედ, მისი ფსიქიკის აქტივობის ჩვენება, თანაც ისე, რომ წინ მოდის ცნობიერების მეტყველებამდელი დონე, რომელიც არ არსებობს კომუნიკაციურ სფეროში. მწერალი პერსონაჟს აყენებს საკუთარი აზროვნების ზღვართან, სადაც მის არაცნობიერ მიზეზ-შედეგობრიობას ამხელს, რომელიც რეალობაში გაუაზრებელია. ადამიანის ფსიქიკის, გრძნობისა და ემოციების ზედმიწევნით გადმოცემის აღნიშნული ხერხი „თანდასწრების“ ილუზიას გვიქმნის. მ. ვ. ლიოსამ ბოას მონათხრობის სახით, „ცნობიერების ნაკადის“ საშუალებით, წმინდა მგრძნობელობა გადმოგვცა, რათა წარმოედგინა კოლეჯის რეალობის ყველაზე უხეში ზონა. ასევე გვხვდება ეპიზოდები, როდესაც რიკარდო არანა, იგივე მონა და ლეიტენანტი გამბოა მოგვითხრობენ საკუთარ ამბავს „შინაგანი მონოლოგის“ საშუალებით. ამ შემთხვევაში ავტორი გმირის სულიერი განწყობის გამოსახატავად წარმოაჩენს მის ფიქრებს, თუ რას იტყოდა იგი ამა თუ იმ მომენტში, ყურადღება გამახვილებულია არა ფიქრების ფორმაზე, არამედ მათ არსზე. კიდევ ერთი „გარეგანი“ პერსპექტივა შეესაბამება იაგუარის თხრობას, რომელიც პირველ პირში აღწერს თავის პირად ცხოვრებას კოლეჯში შესვლამდე, თუმცა ამ პერსონაჟის იდენტიფიცირება რთულია, მხოლოდ რომანის ბოლოს ჩნდება მისი რეალური სახე.

პენსილვანიის უნივერსიტეტის ლათინური ამერიკის ლიტერატურის მკვლევარი ხოსე მიგელ ოვიედო, მიუთითებს, რომ ობიექტურ-ქცევითი (იაგუარი), ფონეტიკურ-ქვეცნობიერი (ბოა) და დინამიურ-ვიზუალური (ალბერტო) პერსპექტივები ერთხვევა ნოვატორული სტილის გამოგონებას, რომელსაც მ. ვ. ლიოსა თან ურთავს ლირიკულ გადახვევებს, რასაც რომანი ექსპრესიონისტული რეალიზმისკენ მიჰყავს [Oviedo, 2012: 55]. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ რომანში ასევე არსებობს თხრობის ტრადიციული ხაზი, ზოგიერთი მნიშვნელოვანი სცენა, როგორცაა ქურდობა, გამოცდა, კადეტების დაბრუნება სკოლაში,

ქურდობის აღმოჩენა, მანევრები, მონას სიკვდილი და მისი დაკრძალვა ტრადიციული მხატვრული ხერხითაა მოთხრობილი.

მ. ვ. ლიოსა ირჩევს თხრობის მკაფიო ფლობერისეულ ხაზს, რაც მთხრობელის უხილავობაში მდგომარეობს. სწორედ გ. ფლობერი იყო პირველი ნოველისტი, რომელმაც „მოკლა“ მთხრობელი - ყოვლისშემძლე ღმერთი. კარლოს გარაიარი აღნიშნავს, რომ რომანში მთხრობელის დამალვის პროცესი იწყება რწმენის შესუსტებისა და ღმერთის დათრგუნვით. მთხრობელი ანუ ღმერთი ყველგანაა, მაგრამ არასდროს არ ჩანს [Garayar, 2012: 503]. ნაწარმოებში „ქალაქი და ძაღლები“ თხრობა ხორციელდება ფრაგმენტაციის საშუალებით, მესამე და პირველ პირს შორის თვალსაზრისის მონაცვლეობით ან მათი შერევით.

ჩილელი მწერალი და მკვლევარი ოსკარ ანი საუბრობს ვარგას ლიოსას თხრობით სტრატეგიაზე რომანში „ქალაქი და ძაღლები“ და მას „ცენტრიფუგულ ანაგნორისის“ უწოდებს. ტერმინი ანაგნორისისი ბერძნულ ტრაგედიაში ცნობა-გამჟღავნებას გულისხმობს. კლასიკური ანუ „ცენტრიპეტული ანაგნორისისი“ ნაწარმოების შიგნით ყალიბდება. ამ შემთხვევაში პერსონაჟი საკუთარი თავის შესახებ მოულოდნელ ინფორმაციას იგებს და ამის გამო ერთი მდგომარეობიდან უცაბედად მეორე მდგომარეობაში გადადის, უბედური ან ბედნიერი ხდება. აღნიშნულ ცვლილებას პერიპეტია ეწოდება და დამახასიათებელია ბერძნული ტრაგედიისათვის. ანი აღნიშნავს, რომ „ქალაქი და ძაღლებში“ პერიპეტიას არ აქვს ადგილი, ამ შემთხვევაში შეცნობა ნაწარმოების გარედან ხდება. „ცენტრიფუგული ანაგნორისისის“ შემთხვევაში პერსონაჟი კი არ იგებს მოულოდნელ ინფორმაციას საკუთარი თავის შესახებ, არამედ მკითხველი პერსონაჟის შესახებ. მთავარი პერსონაჟის შესახებ საუბრის დროს ავტორი ტოვებს ან მალავს იმ ინფორმაციას, რომლითაც ეს პერსონაჟი შეიძლება შეცნობილ იქნას. ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება თითქოს ორ განსხვავებულ პერსონაჟზეა საუბარი. მკითხველი მხოლოდ ბოლო ეპიზოდებში ხედავს გაურკვეველი, უცნობი პერსონაჟის ნამდვილ სახეს, რადგან ავტორი მას უკვე თავის სახელს არქმევს. რომანის დასაწყისში მკითხველი აღიქვამს იაგუარს, როგორც ერთგანზომილებიან პერსონაჟს, რომელსაც არ აქვს წარსული. იგი სასწავლებელში ჩადენილი ყველანაირი ბოროტების სათავეში გვევლინება. თუმცა რომანის ბოლოს მკითხველი აღმოაჩენს რომ იგი ის უსახელო პერსონაჟია, რომელიც ტერესაზეა შეყვარებული. იაგუარი ხდება მრავალგანზომილებიანი პერსონაჟი, რომელიც მგრძნობიარე და გულისხმიერია [Hahn, 2011: 51-52].

მარო ვარგას ლიოსას აზრით, მხატვრული შემოქმედება ქმნის წესრიგს, რომელიც რეალურად არ არსებობს. „ქალაქი და ძაღლებში“ იგი არ ცდილობს წესრიგის დამყარებას, რადგან იცის, რომ მკითხველი, იმავე კარტებით, აუცილებლად განავითარებს საკუთარ

ვერსიას, შექმნის საკუთარ წესრიგს და თავისი შესაძლებლობების ფარგლებში შეავსებს ავტორის მიერ დატოვებულ სივრცეებს.

ვარგას ლიოსა თავს რეალისტ მწერლად მიიჩნევს და ისწრაფვის შექმნას ძლიერი და დამაჯერებელი გამოგონილი რეალობა, რასაც ლიტერატურის თეორიაში „რეალობის ეფექტი“ ჰქვია. მისი მიზანია შექმნას სიტყვებით შედგენილი ჰერმეტიკული სამყარო, სადაც პერსონაჟების გამოცდილება შესაძლოა მკითხველის პირად გამოცდილებაზე მეტყველიც კი აღმოჩნდეს, რასაც ზემოთ ჩამოთვლილი ნარატიული ფორმების გამოყენებით ახერხებს კიდევ. ხავიერ სერკასი სტატიაში „ვარგას ლიოსას შეკითხვა“ აღნიშნავს, რომ სწორედ ამ მიზანს ემორჩილება მისი ყველა რომანის ფორმალური განლაგება და მორალური ბადე [Cercas, 2012: 484]. დ. ვილიანუევას აზრით, მ. ვ. ლიოსა აღწერს სრულ, შემრიგებლურ და შერწყმულ რეალიზმს, რომელშიც ობიექტურ რეალობასთან ერთად თანაარსებობს წარმოსახვითი რეალობა, სადაც დისკრიმინაციისა და საზღვრების გარეშე თანაარსებობენ ხორცშესხმული ადამიანები, გამოგონილი პერსონაჟები, ისტორიული გმირები, მითოსური არსებები, გონება და უგუნურება, შესაძლებელი და შეუძლებელი [Villanueva, 2012: 123].

დასკვნის სახით, შეიძლება ითქვას, რომ ვარგას ლიოსას ლიტერატურული შემოქმედების დანიშნულება და მიზანი - გადმოსცეს ამაღელვებელი ამბავი, რომელიც მკითხველში ემოციებს აღძრავს და წარმოსახვითი ცხოვრების საშუალებას მისცემს, მკაფიოდაა გამოხატული მის პირველ რომანში „ქალაქი და ძაღლები“. მისი თხრობისათვის დამახასიათებელი ობიექტურობა და დარწმუნების მაღალი დონე, რომანში მაქსიმალური ფორმალური სირთულეებითა და სტილისტური საშუალებებით არის მიღწეული, რაც არასწორხაზოვან დიეგეზისსა და სხვადასხვა ნარატიული ტექნიკის გამოყენებაში ვლინდება.

ლიტერატურა:

1. **Cercas J.**, - La Pregunta de Vargas Llosa. Rae.es. 2012. p. 484. https://www.rae.es/sites/default/files/Epilogo_Javier_Cercas_La_pregunta_de_Vargas_Llosa.pdf (ბოლო წვდომა: 01.05.2022)
2. **Garayar C.**, - La Ciudad y Los Perros: La Creación de un Lector. Rae.es. 2012. p. 502, 503. https://www.rae.es/sites/default/files/Epilogo_Carlos_Garayar_La_ciudad_y_los_perros_La_creacion_de_un_lector.pdf (ბოლო წვდომა: 01.05.2022)
3. **Hahn Ó.**, - La Ciudad y los Perros: Testimonio de una Lectura y Otros Sucesos Colaterales. Estudios Públicos 122. Dialnet. 2011. p. 51-52. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7822518> (ბოლო წვდომა: 01.05.2022)

4. **Kristal E.**, - Refundiciones Literarias y Biográficas en La Ciudad y Los Perros. Rae.es. 2012. p. 542, 555. https://www.rae.es/sites/default/files/Epilogo_Efrain_Kristal_Refundiciones_literarias_y_biograficas_en_La_ciudad_y_los_perros.pdf (ბოლო წვდომა: 01.05.2022)
5. **Oviedo J. M.**, - La Primera Novela de Vargas Llosa. Rae.es. 2012. p. 55. https://www.rae.es/sites/default/files/Jose_Miguel_Oviedo_La_primera_novela_de_Mario_Vargas_Llosa.pdf (ბოლო წვდომა: 01.05.2022)
6. **Vargas Llosa M.**, - Discovering a Method for Writing. Sartre, Military School, and The Time of the Hero. A Writer's Reality. Syracuse. Syracuse University Press. 1991. p. 39. https://cpb-us-e1.wpmucdn.com/blogs.uoregon.edu/dist/5/11432/files/2016/04/Vargas-Llosa_Discovering-a-Method-for-Writing-26sphy.pdf (ბოლო წვდომა 15.02.2022)
7. **Vargas Llosa M.**, - Real Academia Española. Presentación de "La Ciudad y Los Perros". 20.07.2012. <https://www.youtube.com/watch?v=FGHdtgz1RyI> (ბოლო წვდომა: 08.04.2022)
8. **Villanueva D.**, - De La Ciudad y Los Perros al Nobel de Literatura. Rae.es. 2012. p. 117, 123. https://www.rae.es/sites/default/files/Dario_Villanueva_De_La_ciudad_a_los_perros_al_Nobel_de_Literatura.pdf (ბოლო წვდომა: 01.05.2022)

Nino Jokhadze

Iv. Javakhishvili State University

Literary influence and author's technique in Mario Vargas Llosa's novel "The Time of the Hero"

Abstract

The novel "The Time of the Hero" by the Peruvian Nobel laureate, Mario Vargas Llosa, is the firstborn of the Latin American Boom. Vargas Llosa, the last representative of the Boom, broke the model of naturalistic representation of description and gained an aesthetic independence stimulated by the European experience and the discovery of innovative forms of narration. Three worlds are depicted in his works: a logical world, a game between fiction and reality, and reality that turns into fiction, into literary creation. His narrative is characterized by technical experiments, complex syntax and different forms of narration, which are manifested in the variety of narrative focus, the breakdown of chronology, interior monologue, the manner of urban narration and the ambiguous character of the characters, which are clearly expressed in his first novel "The Time of the Hero". His style is also called Vargas Llosa's style. Vargas Llosa offers us a space where the lexical heritage of Peru can be seen in different registers of the language: everyday colloquial vocabulary, regionalisms

and slang. Using modernist techniques, Vargas Llosa blurs the boundaries between fiction and everyday life and turns this mixture into a new reality.

As was typical of the Latin American Boom, "The Time of the Hero" represented a departure from traditional literature. Latin American writers of the previous generation used simple artistic forms to present realistic and social aspects, but Mario Vargas Llosa chose innovative forms and structures of narration to present the mentioned circumstances, he used the voices of the characters to give the story an intimate and psychological look. Using modernist techniques, the author wants to show us the inner world of the characters, their thoughts and feelings, which consists in jumping from one place to another, from one moment to another, from one character to another. That is why the description of naturalistic language of the characters and their sexual inclinations gains fundamental importance from the point of view of the technique. Vargas Llosa wanted to express the disorganization and spontaneity of the human mind in the narrative, that's why he jumps from topic to topic by means of strange connections and allows the reader to be the co-author of the narrative, because according to the author, the work takes its finished form only in the reader's mind. By bringing to the fore the various problems of the characters, such as the level of education, customs, vocabulary, violent treatment, manners, symbolism, existential crisis, etc., the author further increases the level of reality and allows the reader to easily perceive the objective reality.

Keywords: Mario Vargas Llosa, "The Time of the Hero", Literary influence, Narrative techniques